

Analys som grund för ökad förståelse, aktivt och proaktivt lärande samt vägar framåt för att tillsammans motverka antisemitism och islamofobi.

Arabiska Bokmässan 2020

Ibn Rushd studieförbund, Södra distriktet

Datum: 201116

1. Personer som genomfört utredningen

Malin Novén, Distriktschef Hazem Youness, Studiekonsulent, Andreas Hasslert, Verksamhetsutvecklare

2. Bakgrund - Problembeskrivning

Denna analys är påkallad av det faktum att en bok med en mycket olämplig titel (The synagoge of satan) publicerades för försäljning av ett förlag som ingått samarbete med Arabiska bokmässan förening (ABM). Ibn Rushd ämnar lära sig av händelsen och fördjupa sin förståelse för hur vi tillsammans med andra aktörer kan skapa trygga plattformar där inga former av rasism eller diskriminering får utrymme, oavsett storleken eller formen på plattformen.

3. Sammanfattning av ärendet

Antisemitisk litteratur förekom i samarbetsprojektet Arabiska bokmässan. Detta till trots att flera olika aktiva konkreta åtgärder vidtagits för att antisemitism och odemokratiska värderingar inte skulle få något utrymme i plattformen. Samarbetet med ABM för 2020 avslutades med omedelbar verkan som påföljd. Den digitala plattformen möjliggjorde för många fler människor att delta i verksamheten och även för verksamheten att växa, men gav dessvärre även utrymme åt andra aktörer, inklusive internationella, att nyttja den för ambitioner vi eller ABM inte står bakom, som vi, tvärtom tar absolut avstånd från.

Ibn Rushd tillsammans med andra aktörer inleder samt bjuder in till en läroprocess för att bättre förstå hur vi tillsammans kan arbeta för allas lika värde och vad vi behöver förstå bättre för att kunna arbeta proaktivt och offentligt för att motverka rasism, i synnerhet antisemitism och islamofobi.

4. Processer och skeenden som inträffat före denna avvikelse

Kvalitetssäkring, granskning och avgränsningar av litteratur har varit en del av ABM sedan initiativet förverkligades. Graden av arbetet har växt under åren i takt med initiativet och dess samverkanspartners lärdomar, omvärldsbevakning och utifrån tematiska val för mässan. Med ett studieförbund som samverkanspart och ambitionen av att verka för demokrati och rättigheter för alla människor har ABM haft goda förutsättningar och stöd i att bygga in kontroll och kvalitetssäkring av verksamhet. Mot denna bakgrund planerades censur in i hög grad redan i planeringsstadiet för en digital mäsas och över 200 titlar med innehåll eller uttryck som inte stödjer ABMs värdegrund, sållades bort. Med andra ord valde ABM att göra en gränsdragning utifrån ett internt moraliskt ställningstagande i ett etiskt dilemma. Till vår vetskap råder inte självcensur på andra internationella bokmässor varken i Sverige eller i övriga Europa.

Ibn Rushd bistod proaktivt, månader innan incidenteten, med talare från den judiska församlingen i Malmö b l a för att tydligt kommunicera till yttre betraktare att ABM är en inkluderande plattform som inte bara tar avstånd från antisemitism, utan proaktivt söker gemensamma, positiva vägar fram, den känsliga Israel-Palestina frågan till trots.

ABM och de samverkande förlagen att ingått samarbetsavtal som tydliggör att ingen odemokratisk eller diskriminerande litteratur får förekomma. Inför årets upplaga av ABM mailades det även ut en påminnelse från ABM till samtliga förlag. Budskapet var att det råder nolltolerans. Möjligen hade denna kommunikation, förståelsen för och vikten av att allt innehåll under Arabiska Bokmässan följer riktlinjer och underskrivna avtal kunnat förmedlas tydligare om ABM eller annan samverkanspart aktivt suttit ned och fört dialog med

samtliga förlag. På grund av kontinuerliga förändringar i förutsättningar och möjligheter som en konsekvens av Covid-19, bedömdes tyvärr den aspekt som för resurskrävande, i synnerhet eftersom avtal var skrivna.

En oro har under året varit den underfinansiering som projektet stått inför. Fördröjningar och förändringar av finansiering och beslut har skapat en ovisshet och försvårat såväl planering som framförhållning och delegering av arbetet. ABM och dess volontärer har i stor utsträckning prioriterat den plattform och struktur som behövs för att genomföra mässan och kvalitetsarbetet har förlitat sig på sökfunktionen på sökning av ord samt ovannämnda avtal och påminnelser inför mässan. Ibn Rushds arbete har fokuserat på folkbildningsverksamheten och de uppdateringar vi kontinuerligt tagit del av om hur ABMs arbete fortlöper. Ibn Rushd har obeaktat, trots att den digitala plattformen inte är en folkbildningsfråga, bistått ABM förening med olika stödjande insatser som att undersöka möjligheterna för att ens göra en digital bokmessa via samtal med olika IT-bolag. Ur interaktion med föreningsengagerade och dess personal har Ibn Rushds personal kunnat utläsa en mångfald i organisationen av så väl religiös-, etnisk-, och sexuell orienterings tillhörighet vilket förstärkt vårt förtroende för och tillit till ABMs värdering av allas lika värde och demokratiska förhållningssätt.

Ibn Rushd har inte haft insikten eller avsikten att vi behöver kvalitetssäkra ett samarbete utöver den rena rapporterade folkbildningen. Till detta skall sägas att vi kollektivt i organisationen via teknikaliteter blev brända på denna punkt under det år vi själva drev ABM i eget namn, då vi på annat sätt det året var engagerade i själva försäljningen av läromedel. Var av vid vi detta år valde att ta avstånd från inblandning med förlagen.

5. Faktainsamling

1. Ibn Rushd har via våra konsulenter och tjänstemän nära följt bokmässans uppbyggnad ekonomiskt och praktiskt. Till vår kännedom hade det specifika förlaget och alla andra förlag signerat ett avtal inte med Ibn Rushd utan med ABM förening där man signerat på att inte saluföra odemokratiskt material. I efterhand menar förlaget till sitt försvar om varför de inte själva tagit bort denna titel att titeln i sig inte är olaglig och därmed inte odemokratisk i Sverige och att den redan saluförs av BOKUS.com över nätet.
2. Till Ibn Rushds kännedom har ABMs volontärer genom memri.org sållat bort inte mindre än 200 olämpliga titlar från ABM redan innan plattformen Arabiska bokmässan lanserades digitalt. Samt att därtill hörande talare i ett kulturprogram med koppling till någon av dessa titlar också strukits av vår konsulent. Med det sagt lyckades ändå den uppmärksammade titeln slinka igenom. Ibn Rushd gick därefter igenom alla förestående Kulturprogram vilka var tänkta att genomföras som rapporterad folkbildning under ABM.
3. På frågan om varför detta ändå hände ser vi svaret vara en kombination av orsaker men ingen av dem inbegriper syfte att understödja antisemitisk verksamhet från ABM förenings sida.
4. Arbetet med att styra om från en fysisk till en digital bokmessa har stulit värdefull kraft från frågan om kvalitet. Bokförlagen ålades själv att lägga upp sina titlar i den digitala plattformen för arabiska bokmässan. Dock var plattformen kodad att styrka titlar med ett 20-tal filterord på arabiska så som Palestina, Israel, Jude, Antisemitism osv men det engelska ordet synagoge eller satan fanns inte med; inga engelska eller svenska ord för den delen.
5. Vi kan konstatera att fler titlar än möjligt att kvalitetssäkra för innehåll och inriktning godkändes att ingå i den digitala mässan.
6. Ibn Rushds huvudansvar i folkbildningen och samarbetet med bokmässan har varit att garantera kvalitet i de kulturprogram som skulle ske i samband med den digitala bokmässan samt bistå med kontakter och grundfinansiering av lokaler och teknisk utrustning. Detta var genomfört redan innan incidenten.

7. Med en blick på den internationella kontexten inträffade följande: 1) ABM förening blev kontaktad redan innan denna händelse av (BDS) The Boycott, Divestment, Sanctions movement från Palestina. Med anklagelsen att Arabiska bokmässan var en Israelvänlig plattform för pro-sionistisk propaganda. 2) Simon Wisenenthal Center vilka till vår kännedom är organisationen som uppdragat boken svarar till vår andra samarbetspartner AMANAH i efterhand att de inte var eller är intresserade av dialog utan bara av påföljder. Organisationen har sedan många år uppmanat alla judar att lämna Malmö. Istället för att söka dialog med ABM eller med judiska organisationer i Malmö gick man högre upp för att upp nå sitt syfte, så att det står klart för alla inblandade vilket tryck denna bokmessa hade på sig från flera håll redan innan dörrarna öppnades.

6. Granskningsresultat

Med detta sagt förstod vi på Ibn Rushd först i efterhand till vilken grad detta är ett högrisk projekt men också att om ingen vågar arbeta med kulturfrågor som syftar till förändring för ett mer inkluderande samhälle skulle vi inte fullfölja vårt uppdrag som studieförbund. För läsarens kännedom medverkade Rabin Moshe-David Hacohen genom AMANAH på ABM förra året och var tänkt att göra det samma även detta år.

I efterhand förstår vi dock ytterligare hur djupt minerat detta arbete var. Trots att vi har vänner i den judiska församlingen inser vi att detta inte räcker i en så starkt polariserad värld. I grunden menar vi att istället för att stryka allt samarbete är egentligen den ända vägen framåt att istället ha modiga publika samtal med alla inblandade parter om händelsen, kanske tillsammans med Malmö stadsbibliotek.

Det vi som samverkanspart idag tycker oss förstå, som vi inte förstod innan denna händelse, trots våra förkunskaper, är djupet och komplexiteten av utmaningarna för att kunna verka för ett inkluderande samhälle för alla, oavsett tillhörighet.

Men efter att detta uppdragats nödgades vi precis som Malmö stad att markera att vi omedelbart tar avstånd från ABM förening och bokmässan.

Utöver denna analys har vi genomfört konstruktiva trepartssamtal mellan ABM, AMANAH och Ibn Rushd för att alla skulle få möjlighet att ha en gemensam bild av alla skeenden i händelsen.

KONKLUSION: Att med internationella krafter hängande över axeln, i motvind arbeta med frågor som tangerar Israel och Palestina konflikten är att ge sig ut på djupt vatten. Arbetet kan bara göras om det finns förtroenden, kontakter, korta kommunikationsvägar, delad information och nödvändiga resurser för att ett nära, tätt och fördjupat samarbete av denna omfattning ska undvika inbyggda risker. Flera av dessa delar var inte på plats i tillräcklig omfattning för att risken att misslyckas inte skulle vara överhängande och bör framgent vara parametrar för de analyser vi gör innan vi går in i ett samarbete.

7. Grundorsaksanalys

- 1) Att arbeta med samhällsbeskrivande samtida arabisk skönlitteratur är dessvärre generellt ett högriskprojekt visavi antisemitism.
- 2) Kodningen för att digitalt ta bort titlar som uppenbart skulle kunna vålla problem var för svag. Dels endast gjord på sökord via arabiska språket och att den inte innehöll sök ord kopplade direkt på problematiska författares egennamn.

8. Förslag till åtgärder för att hantera den aktuella situationen

- 1) Avbryta samarbetet med omedelbar verkan.
- 2) Finna dialog med Statens kulturråd för de medel som Ibn Rushd erhållit för att bistå i uppbyggnaden av en arabisk bokmessa. (Allt arbete för dessa medel var redan genomfört om än inte fakturerat innan datum för den uppdragade boken 20-10-27.)

9. Förebyggande åtgärder för att förhindra upprepning

Arbeta ännu mer fördjupat med kontrollrutiner för att antisemitiska röster inte ska kunna ta plats genom Ibn Rushd, våra partners eller externa organisationer. Göra strama förtydliganden i våra samarbetsavtal visavi alla medlemsorganisationer och alla externa parter.

Förankra lärdomar och förståelse för komplexiteten av stora och breda samarbeten via Etik- och Referensgruppsforumet samt i personalgrupper. Undersöka möjligheten och rimligheten att utforma tydliga parametrar för analyser som görs innan vi går in i liknande samarbeten i framtiden.

Fortsätta samtal och dialoger med berörda parter för att utforska möjliga och gemensamma vägar framåt.

10. Bilagor (underlag, statistik etc.)

<https://www.sydsvenskan.se/2020-10-28/malmo-stad-avslutar-samarbetet-med-arabiska-bokmassan-erbjud>
<http://www.wiesenthal.com/about/news/arab-book-fair.html>

Utredningslogg

Kort beskrivning av avvikelse
En antisemitisk bok uppdagad på ABMs digitala bokmessa

Datum	Händelselogg av utredning
201027	Simon wisenthal center uppdagar att en antisemitisk bok publicerats på ABMs digitala bokmessa.
201028	Pernilla Conde Hellman låter informera via Sydsvenskan att Malmöstad drar tillbaka sitt stöd omedelbart från ABM.
201028	Boken tas ned från plattformen av föreningen. Tack och lov har Inga exemplar oavsiktligt sålts.
201030	Ibn Rushd rektor Alve Högman och förbundsordförande kallar ABM förening till möte med berörda tjänstemän. Informerar om att Ibn Rushd drar tillbaka sitt stöd omedelbart.
201101	Ibn Rushd konstatera att ingen verksamhet har rapporterats som folkbildning och ej heller kommer så göras.
201102	Ibn Rushd kallar ABM och AMANAH till sig för att söka en breddad förståelse hos alla parter för det inträffade.
201103	Ibn Rushd tjänsteman får i uppdrag av Distriktschef att sammanställa en utredning och rapport av det inträffade.
201109	Utkast klart
201113	Rapport klar